

Кафедра гуманітарних та соціально-економічних дисциплін

***ІСТОРІЯ УКРАЇНИ та
УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ***

ЗМ. 1

**Історія України найдавніших часів до
середини XVII**

Заняття 6.

**«Причини та наслідки
загарбування українських земель
Литвою та Польщею».**

Питання лекції

- 1. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського.**
- 2. Польська експансія на українські землі наприкінці **XIV** - в середині **XVI** ст.**
- 3. Політичне та церковне життя на українських землях у **XIV-XVI** ст.**

ВОЛИНЬ

Українські
землі

Битва на Синіх
Водах (1362 р.)

1. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського.

**ЛИТОВСЬКЕ КНЯЗІВСТВО УТВОРИЛОСЯ В XIII ст. засновник
князь Міндовг.**

**Причини швидкого підпорядкування Литвою
руських земель.**

**1. Відсутність об'єднавчого фактору в колишніх
князівствах Київської Русі.**

**1. Руські землі були ослаблені
золотоординським ігом.**

**2. Населення руських земель віддавало перевагу
Литві перед Ордою.**

Гедимін розпочав включення до складу Литовського князівства південно-західних **руських (українських) земель.**

Наступник Гедиміна Ольгерд чітко формулює основне завдання: **«Вся Русь просто мусить належати литовцям».**

Руська мова стала мовою Литовського князівства.

Після перемоги **1362** р. над татарами на березі р. Сині Води (притока Південного Бугу) до сфери литовського впливу потрапило і Поділля.

*(1362—1385) - проникнення, «ослов'янення»
литовських правителів*

«Старого не змінювати, а нового не впроваджувати». Офіційний титул литовського князя розпочинався словами: **«Великий князь Литовський і Руський».**

Від народу завойовника, залишалася тільки назва, **90%** населення становили русини (українці та білоруси).

*Збереглася стара система
управління, у якій лише
руська князівська династія
Рюриковичів поступилася
місцем литовській
Гедиміновичів.*

**(1385—1480) - втрата
українськими землями залишків
автономії.**

**У 1385 р. було укладено
Кревську унію.**

Вітовт.

Ягайло.

В 1377 році, після смерті Ольгерда до влади прийшли його син Ягайло та племінник Вітовт.

**Ліквідація удільних князівств
1471 р. — Волинського, Новгород-
Сіверського, Київського,
Подільського.**

Грюнвальдська битва 1410 р.

Нова польсько-литовська унія 1413 р. у **Городлі (Городельська)** стала свідченням зростаючої дискримінації православного населення.

Відповідно до цього документа католики могли брати участь у великокняжій раді, участь **православних** у державному управлінні обмежувалася.

**(1480—1569) - посилення
литовсько-московської боротьби за право бути
центром
«збирання земель Русі»**

Остаточна втрата українськими землями у складі Литви автономних прав у часі збіглася з піднесенням Московського князівства.

З поваленням **1480 р.** ординського іга Москва гучніше та активніше заявляє про себе як про центр «збирання земель Русі».

Вже **1489 р.** Іван III вперше зауважує великому князю литовському та королю польському Казимиру: **«Наши города, и волости, и земли, и води король за собою держит».**

За цих обставин під впливом зростаючого соціального гніту, релігійної дискримінації поширюються промосковські настрої.

Це виявляється в добровільному переході під владу Москви деяких князів зі своїми володіннями (Чернігово - Сіверські князі, Бєлєвські, Воротинські, Новосильські, Одоєвські, Шемячич).

Висновок

Перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського тривало декілька віків.

У середині XIV ст. розпочалося м'яке, але досить активне литовське проникнення у землі колишньої Київської Русі.

У цей час Литва намагалася толерантно ставитись до місцевого населення, органічно сприймати його традиції та досвід.

Після укладення Кревської унії (1385) українські землі поступово втрачають залишки автономії, а з 1480 р. потрапляють в епіцентр московсько-литовського протистояння.

Після утворення Речі Посполитої вони стають частиною Польщі, що призводить до ополячення та окатоличення українського люду.

ПИТАННЯ 2

***Польська експансія на українські землі
наприкінці XIV – в середині XVI ст.***

Боярська змова, через яку загинув у квітні 1340 р. галицько-волинський князь Юрій II Болеслав, стала своєрідним сигналом до нового вторгнення Польщі в українські землі.

Експансія здійснювалася під прикриттям гасла захисту католиків Галичини.

Захопивши Львів та пограбувавши княжий палац на Високому Замку, польський король Казимир III готував розширення агресії з метою оволодіння землями краю.

*Казимир III Великий – король Польщі
(1333—1370 рр.)*

Казимир III розпочав у 1340 р. широкомасштабну експансію в українські землі.

Ідеологічним підґрунтям вторгнення стало поширення католицизму на Схід, саме тому король проголосив себе «щитом християнства», а завойовницький напад називав хрестовим походом проти язичників та схизматиків-православних.

В и с н о в о к

Польське проникнення в українські землі суттєво відрізнялося від литовського, оскільки в основі свого курсу мали тотальну католизацію, полонізацію і колонізацію, чим запрограмували загострення релігійних, соціальних та етнічних відносин.

ПИТАННЯ 3

Політичне та церковне життя на українських землях у **XIV-XVI** ст.

З моменту розколу християнства **1054** р. на православну та католицьку гілки ідея унії (об'єднання) завжди знаходила своїх прихильників.

Люблінська унія (**1569** р.)
Утворення держави
Річ Посполита

Метою **Берестейської унії (1596 р.)** було об'єднання православної церкви з католицькою з обов'язковим визнанням верховенства Римського Папи, тобто розширення сфери впливу Ватикану на Схід та помітне збільшення церковних володінь.

Ідею унії активно підтримував польський король, адже вона відкривала шлях для окатоличення та ополячення українських та білоруських земель, тим самим сприяючи консолідації Речі Посполитої.

Передумови:

1. Деградація церковної ієрархії православної церкви.
2. Поглиблювала розкол суспільства так звана «календарна реформа», проведена Папою Григорієм **XIII 1582 р.**, яка суттєво розвела у часі релігійні свята католиків та православних. Через це католики-феодали неодноразово порушували релігійні традиції українських міщан та селянства.
3. Розширення сфери впливу католицьких чернечих орденів та церковних організацій.

«Православні ненавиділи уніятів за зраду, а Римо-Католицька Польська Церква не вважала їх за повноцінних громадян».

Історик Н. Полонська-Василенко

НАВЧАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Тема 1. Заняття 7.

Розвиток Русі-України у **XI-XVI** ст.

1. Історична роль князя Данила Галицького.
2. Соціально-економічне положення українських земель у **XIV-XVI** ст.

Доповідь закінчив

Дякую за увагу!